

KORO BAŞARIM GÜCÜNÜN ARTTIRILMASI İÇİN BİREYSEL SES EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ

*Yrd. Doç. Dr. Hüsniye Seval KÖSE

*1924-2004 Musiki Muallim Mektebinden Günümüze
Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi
SDÜ, 7-10 Nisan 2004, Isparta

GİRİŞ

Uygulanabilirlik düzeyinin yüksekliği ve öğrencilerin müziksel ortama katılabilmelerinde sağladığı kolaylık nedeniyle müzik öğretmenlerinin büyük ölçüde yararlandıkları bir etkinlik olarak koro çalışmaları, müzik öğretmenliği eğitim / öğretim programlarında önemini koruyan bir ders olarak yer almaktadır.

Bir müzik eserinin yüksek bir başarımlı gücü ile seslendirilebilmesi, yorumcunun / yorumcuların bireysel olarak, o alana özgü teknik ve müziksel birikime sahip olmalarını gerektirmektedir. Bu durum özellikle birden çok müzisyenin yer aldığı seslendirmelerde önemlidir. Örneğin orkestrada yer alan tüm çalgı grupları, partilerinin ve eserin tümünün gerektirdiği teknik ve müziksel davranışları kazanmış olmalıdırlar. Çünkü orkestra, çalgı hakimiyeti gerektiren bir müziksel anlatım yolu, ortamıdır.

Bir başka müziksel anlatım yolu olan koro ise, ses hakimiyeti gerektiren bir müziksel anlatım yoludur. Koronun mükemmel bir anlatım gücüne ulaşabilmesi için koro üyelerinin seslerini kullanmada aynı teknik ve müziksel yeterliğe sahip bulunmaları gerekir. Bu nedenle sesini, anlatımın beklenen düzeye ulaşabilmesine dönük olarak bir orkestra üyesinin çalgısını çalmada ve orkestra tınısını oluşturmada gösterdiği özene eş değer bir davranışlar örüntüsüne oturarak kullanabilmelidir. Bu durum, amatör, profesyonel, okul koroları v.b. değişik oluşumlar bakımından değişen düzeyde de olsa gözden kaçırılmaması gereken bir zorunluluktur.

Bilindiği gibi profesyonel koroların üyeleri, ses eğitimine ilişkin temel ve ileri davranışları kazanmış bireylerdir. Ozankaya (1984) bireyi, “..toplumları oluşturan ve düşünsel, duygusal, istençsel nitelikleri toplum içinde belirlenen insanların her biri” olarak tanımlamaktadır. Benzer bir durumu, belli özellikleri bakımından ortak yanları olan ve amaç birliği bulunan bireylerden oluşmuş bir topluluk olarak korolar için de düşünmek olasıdır.

Müzik öğretmenliği eğitimi sürecinde koro bir ders olmanın yanında, müziğin sanatsal boyutuna ulaşabilmenin etkili ve güzel bir uygulama ortamıdır. Bu nedenle, müzik öğretmenliği eğitimi almakta olan her öğrenci aynı zamanda koronun bir üyesi olarak, ses eğitimine ilişkin temel davranışlara ne düzeyde sahip olduklarına bakılmaksızın koroda yer alabilmektedirler. Bu durum, koro ders ve ders dışı uygulamalarında koro yöneticisi (koro öğretim elemanı) ve koro üyeleri (öğrenciler) bakımından ortaya çıkan belli güçlüklerin ana nedeni olarak düşünülmektedir.

PROBLEM ve AMAÇ

Müzik öğretmenliği eğitiminde koro derslerinde ve seslendirmelerinde öğrencilerin seslerini kullanmaya ve şarkı söylemeye ilişkin yaklaşım ve davranışlarından kaynaklandığı düşünülen sorunlar vardır. Bu sorunların, aşamalı biçimde koro çalışmaları yoluyla çözümlenebilmesi, koro üyelerinin bireysel olarak da ses eğitimine zaman ayırmasını gerektirmektedir. Ancak eğitsel amaçlı bu korolarda koro üyeleri, uygulanmakta olan program dışında bireysel ses eğitimine ilişkin eksikliklerini tamamlayabilme olanağı bulamamaktadırlar.

Araştırma şu problemin çözümüne dönük olarak yürütülmüştür: Müzik öğretmenliği eğitimi kapsamında dersler ve sanatsal sunumlar biçiminde gerçekleşen koro etkinliklerinde başarımlı gücünün arttırılması için koro üyelerinin bireysel ses eğitimi almış / almakta olmaları gerekli midir?

Bu doğrultuda, Musiki Muallim Mektebi' nden günümüze dek uygulanmış olan müzik öğretmenliği eğitim / öğretim programlarında yer alan bireysel ve toplu ses eğitimine yönelik dersler, koro başarımlı gücüne etkileri bakımından incelenmiştir. Betimsel nitelikli bu araştırmada veriler literatür tarama ve uzman görüşü alma yoluyla elde edilmiştir.

Araştırma ; Koro Başarım Gücü, Koroda Ses Eğitimi, Müzik Öğretmenliği Eğitimi Programlarında Ses Eğitimi, Sonuç ve Öneriler alt başlıklarında yürütülmüş ve raporlaştırılmıştır.

1. KORO BAŞARIM GÜCÜ

Hançerlioğlu (1992) başarım terimini, “performans, herhangi bir başarı” olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanımda performans, “ herhangi bir başarı, takat sınırı, yarışma gücü” (MEB, 1996) biçiminde açıklanmaktadır. Koro başarım gücü ise, bir koronun koro yapıtlarını çalışırken ve seslendirirken gösterdiği sanatsal başarı düzeyi olarak açıklanabilir. Bu güç, aynı zamanda koronun temel öğeleri durumundaki koro üyelerinin bireysel başarım güçleri ile koşut bir nitelik taşımaktadır. Araştırmanın konusu gereği buradaki “koro” terimi, müzik öğretmenliği eğitimi almakta olan kız ve erkek öğrencilerin oluşturduğu bir karma koroyu ifade etmektedir.

Her hangi bir alanda ortaya konulmaya çalışılan bir ürün büyük ölçüde, onunla etkileşen bireylerce değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme amaçlı ve belli bir yargıda bulunmaya dönük olabileceği gibi, salt beklenti ve bulgulara ilişkin bir beğeni belirtme düzeyinde de kalabilmektedir. Ancak her ikisinde de belli ölçmeler söz konusudur. Her ölçme, bilindiği gibi önceden belirlenmiş ölçütler düzleminde gerçekleşmektedir. Ölçütler ise, o ürünün gerçekleşme sürecinde dayanak olarak yararlanılan tüm bilgi, bulgu, eylem, kısacası üretime dönük katkısı olan tüm değişkenlerle doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla başarım gücüne ilişkin olarak yapılacak değerlendirmenin, o alana özgü ve önceden belirlenmiş ölçütlere dayandırılması gerekmektedir.

Koro başarım gücü, o koronun oluşumundan, seslendirmeye dek geçen ve belli bilgi, eylem ve alışkanlıkları kapsayan bir süreçle yakından ilgilidir. Bu süreç, müziğe ilişkin genel bilgi, alıştırma, deneme ve uygulamaların yanında, sesin müziksel amaçla kullanılmasına ilişkin temel bilgi ve davranışların kazandırılmasına dönük etkinlikleri kapsayacak biçimde planlanmaktadır. Müzik öğretmenliği programında koro üyelerinin, müziğe ilişkin genel bilgi ve davranışlara büyük ölçüde sahip oldukları sayılına dayanılarak burada, sesin kullanılmasına ilişkin temel davranışlar üzerinde durulacaktır.

2. KORODA SES EĞİTİMİ

Ses eğitimi; bireyin sesini doğru, güzel ve etkili kullanabilmesine yönelik olarak kuramsal ve uygulamalı çalışmaları kapsayacak biçimde planlanıp yürütülen bir süreçtir. Bu süreç eğitimsel, bilimsel, sanatsal belli disiplinlerin eşgüdümü ile ve kendine özgü dinamik yapısı içinde gerçekleşmektedir. “...Tanımda yer alan “doğru”; anatomik ve fizyolojik yapıya, dil ve müzik özelliklerine, gerçeğe uygunluğu, “güzel”; söyleme biçimindeki uyum ve ölçülebilir davranışındaki dengeyi, “etkili”, başkaları üzerinde bıraktığı duygusal izi nitelemektedir” Töreyn (1998).

Çevik (2004, sözlü görüşme)’ e göre “...burada kastedilen doğruluk kavramı; sesi anatomik – fizyolojik yapı özelliklerine, kullanılan dilin ses, biçim ve cümle yapısına uygun, doğru bir entonasyonla ve ses sağlığını korumaya yönelik kullanabilmeyi, güzellik kavramı; doğru kullanıma bağlı olarak elde edilen ses bütünlüğü, ses gürlüğü, ses genişliği, tını özellikleri ve müziksel dinamikleri ile hoşya giden, beğeni toplayan, estetik açıdan ölçülebilir davranışları sergilemeyi, etkililik kavramı ise; doğru ve güzel kullanıma dayalı olarak ulaşılan müziksel yorumu ve dinleyiciler üzerinde hayranlık, coşku, sükunet v.b. güçlü duygular yaratabilmeyi ifade etmektedir.

Koroda ses eğitimi bir sınıf eğitim ortamıdır. Bununla birlikte her koro üyesi açısından, koronun ortak tınısını oluşturmada sesini bireysel olarak nasıl daha verimli kullanabileceğini araştırabileceği bir eğitim süreci olarak değerlendirilebilmelidir. Ancak bunun gerçekleşebilmesi büyük ölçüde, koroda ses eğitimi öncesinde geçirilmiş bulunulan bireysel ses eğitimi yaşantılarına dayalıdır. Çünkü koroda ses eğitimi bireysel olarak sesin kullanılmasına ilişkin temel davranışlardan çok, koronun ses, anlatım, teknik, müziksel uyumunu sağlamaya dönük davranışların kazandırılmasına yönelik olarak uygulanmaktadır.

“Tüm eğitim alanlarında olduğu gibi, ses eğitimi alanında da sürecin etkililiği bakımından ilkelerin belirlenmiş olması gerekmektedir. Çoğunlukla soyut işlemler olarak bilinen ses eğitimi uygulama ve etkinliklerinin, öğrenmeyi kolay ve kalıcı kılacak somut işlem ve uygulamalara

dönüştürülmesi, ana ilke olarak ele alınmalıdır”(Köse, 2001). Brown(2000), bu ilkeleri şu şekilde belirtmektedir.

- Öğrenci taklit etmek yerine, nasıl doğru ses üretebileceğinin yolunu öğrenmelidir.
- Öğretmen, sesin önemli bir yapı taşı olduğu bilinci ile, olumsuzluklara karşı duyarlı davranabilmeli, sorunlarını çözüme yardımcı olabilmek için öğrencilerinin fizyolojik yapılarını tanıyabilmelidir.
- Sesin tamamen beden rahatlığına bağlı olduğuna dikkat edilmeli, beden dilinin önemi bilinmelidir.
- Doğru solunum, doğru sesleme, doğru başlangıç ile bağlı (*legato*) ve kesik (*staccato*) seslerdeki yoğunluk ve süreklilik sağlanmalıdır.
- Ses alıştırmalarının süre ve düzeye uygunluğu sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin psikolojik yapı ve durumları izlenmelidir.
- Sesin yanlış kullanılmasını önleyebilmek için, anatomik – fizyolojik yapılar ve işlevleri konularında bilgi verilmelidir.

Okatan (Sözlü görüşme, 2004), ses eğitimi ilkelerinin belirlenmesinde gösterilen özenli tutumun, uygulanışında da titizlikle gösterilmesinin ana ilke olarak benimsenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Koroda ses eğitimi süreci, belirlenecek ilkelere uygun olarak;

- 2.1. Solunum ve gevşeme,
- 2.2. Ses üretme ve yayma
- 2.3. Dil – konuşma çalışmalarını kapsamaktadır.

2.1. Solunum ve Gevşeme

Bireyin yaşamını sürdürebilmek için temel gereksinimi olan solunum, sesin doğru üretilip güzel ve etkili kullanılabilmesi için de etkin değere sahiptir.

Şarkı solunumunun doğru olması için önce doğru bir duruş gereklidir. Bu bilindiği gibi başka müziksel anlatım, örneğin çalgısal anlatım araçları için de böyledir. Ayakta soluk alma sırasında beden iki ayak üzerinde dengeli durumda, kollar serbest biçimde yana bırakılmalı, genel psikolojik yapı bakımından rahat ancak her an tepki verebilecek bir canlılık içinde olunmalıdır. Boyun, omuz, kol ve bel kaslarının dairesel hareketlerle çözülmesi bedenin gevşemesini sağlamada etkili olmaktadır. Gırtlığın açık konumda tutulması düşünülerek, rahat bir soluk alma sağlanabilir. Şarkı solunumu soluk alma, soluk tutma, soluk verme aşamalarında gerçekleşmektedir.

Koro üyelerinin şarkı solunumu uygulamaları eğitici tarafından tek tek denetlenmeli, hatalı alışkanlıklar düzeltilmelidir.

2.2. Ses Üretme ve Yayma

Şarkı sesini konuşma sesinden ayıran en belirgin fark, şarkı sesinde ünlülerin sesi taşıma sürelerinin uzunluğudur. Ses bu amaçla, doğru bir solunumla, doğru yerde üretilmelidir. Seslemenin doğru olması, cümleme ve müziksel anlatımın etkililiği bakımından önemlidir. Bu aynı zamanda koro üyesinin, sesinden en yüksek verimi kolayca elde edebilmesi bakımından da önemlidir. Bu doğrultuda koro üyelerinin, sesin oluşumu ve kullanımına ilişkin anatomik ve fizyolojik oluşumlar konusunda bilgi sahibi olmaları, bunları sesin kullanımı için mutlak gereksinimler olarak benimsemeleri sağlanmalıdır.

2.3. Dil – Konuşma

Korolar sözlü müzik yapıtları seslendiren müzik topluluklarıdır. Bu nedenle koro üyeleri, seslendirilen yapıtın dilinde ünlü ve ünsüzlerin oluşum ve kullanımına ilişkin doğru bilgi ve alışkanlıklar kazanmış olmalıdırlar.

Ses eğitimi alanı, konuşma dilinin seslendirilmesi ile ilgili bir alandır. Belli araştırma sonuçlarına dayalı bilgiler yazı dili ile konuşma dili arasında ayrılıklar olduğunu göstermiştir . ” Bu ayrılıkların

ana kaynağı sestir. Konuşmada sözcüklerin anlamını dil değil ses belirlir ve sınırlandırır” (Taşer,1978).

“Konuşmanın, doğuşu ve gelişimiyle ilgilenen bilim dalları yanında edebiyat ve tiyatro dışında müzik sanatı ile de yoğun ilgisi vardır. Özellikle ses müziği dilin anlatım gücünden büyük ölçüde yararlanmaktadır” (Çevik, 1997). Bilindiği gibi konuşma; ses, boğumlama- boğumlanma, sözcük dağarı, konuşma dinamiği, biçem öğelerini kapsamaktadır. Bunların ses eğitimi kapsamında yeterince tanınması ve güçlü bir etkileşimle kullanılması yoluyla; müzikte söz ögesinin anlaşılır olması, ünlü ve ünsüzlerin doğru üretilip doğru boğumlanması, ses niteliğinin artması, dolayısıyla müzik yapıtının anlatımının zengin ve güçlü olması sağlanabilmektedir.

3. MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ PROGRAMLARINDA SES EĞİTİMİ

Araştırma sürecinde, Musiki Muallim Mektebi’nden günümüze dek uygulanmış olan eğitim / öğretim programları incelenmiştir.

Tablo I. Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Uygulanmış / Uygulanmakta Olan Programlarda Ses Eğitimi Dersleri

Dersler Eğitim Programları	Bireysel Ses Eğitimi/ Vokal / Şan	Toplu Ses Eğitimi / Koro	Koro Yönetimi
*Musiki Muallim Mektebi Talimatnamesi (1925)	Vokal dersi	-----	-----
Musiki Muallim Mektebi Talimatnamesi (1931)	-----	-----	-----
**Gazi Orta Öğretmen Okulu Ve Terbiye Enstitüsü Müzik Şubesi Müfredat Programı(1941)	Her öğrenci için, 3 yıl süreyle ve haftada 1 saat	2 yıl süreyle, haftada 4 saat 3. yıl haftada3 saat	3. yıl haftada 1 saat
Gazi Orta Öğretmen Okulu Ve Terbiye Enstitüsü (1944)	Her öğrenci için, 3 yıl süreyle ve haftada 1 saat	2 yıl süreyle, haftada 4 saat 3. yıl haftada3 saat	3. yıl haftada 1 saat
***Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü Programı(1970)	Her öğrenci için 3 yıl süreyle ve haftada 1 saat	I. yıl haftada 4 saat, II. ve III. yıl haftada 5 saat	3. yıl haftada 1 saat
****Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü (1980)	-----	Toplu Ses Eğitimi 2.,3.ve 4. yarıyıllar Toplu Konuşma Eğitimi 1. yarıyıl	Müzik Toplulukları Yönetimi 8. yarıyıl haftada 2 uygulamalı 1 kredi
Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri Müzik Öğretmenliği ASD/ABD Lisans Programı	I. Sınıfta iki yarıyıl haftada 2 saat	Toplu Ses Eğitimi II. Sınıfta iki yarıyıl haftada 3 saat Koro III. ve IV. Sınıfta üç yarıyıl haftada 3 saat	Koro ve Yönetimi IV. Sınıfta bir yarıyıl haftada 3 saat

*Bu program 1925 – 1937 yılları arasında yürürlükte kalmıştır.

**Bu program 1937 – 1938 ve 1968 –1969 öğretim yılları arasında uygulanmıştır.

***Bu program 1969 – 1970 ve 1977 – 1978 öğretim yılları arasında uygulanmıştır.

**** Bu program 1978 – 1979 ve 1981 – 1982 öğretim yılları arasında uygulanmıştır.

Başlangıçta ilkökul mezunu öğrencilerin eğitim gördüğü Musiki Muallim Mektebi, dört yıl süreli bir eğitim kurumudur. Son yılı uygulamaya ayrılmıştır. 1925 yılında yürürlüğe giren bu programda ses eğitimine ilişkin tek ders “vokal” adıyla yer almaktadır.

Musiki Muallim Mektebi' nin öğrenim süresi 1931 yılında yapılan değişiklikle altı yıla çıkarılmış, ilk programda yer alan vokal dersine bu tasarıda yer verilmemiştir.

1941 tarihli Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Terbiye Enstitüsü programı, üç yıllık eğitim süresince haftada bir saat şan dersi öngörmektedir. Bu programda koro dersi de, üç yıl için bir saat erkekler, bir saat kızlar, iki saat ortak olmak üzere haftada dört saat öngörülmektedir. Ayrıca üçüncü yıl bu sürenin haftada bir saati koro yönetimi için ayrılmıştır. Bu program 1944 yılında belli değişikliklere uğramış ancak tablodan da anlaşılabilceği gibi ses eğitimine ilişkin bir değişiklik öngörülmemiştir.

Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü 1970 programında Ses Eğitimi (Şan) adıyla yer alan ders, tüm öğrencilerin haftada iki kez yarım saat ve tek öğrenci ile yürütülmesini öngörmektedir. Bu program ilk kez, haftada iki saat üçe bölünerek ve tek öğrenciyle uygulanmak üzere "Esas Branş Şan" dersine yer vermektedir. Bu programda ilk kez karşılaşılan bir başka tanımlama da I. Sınıfta koro dersinin, Toplu Ses Eğitimi ve Hazırlık Korosu adıyla yer almış olmasıdır. Bu adla haftada dört saat görülmektedir. İkinci ve üçüncü yıl koro dersi haftada beş saate çıkarılmış, üçüncü yıl haftada bir saat Koro Eğitimi ve Yönetimi dersi programda yer bulmuştur. Bu programda ayrıca, şan ve diğer çalgı alanlarında çalışılan eserlerin bütünlük kazanması amacını da vurgulayarak Eşlik Dersine yer verilmiş olduğu görülmektedir.

Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Programında ses eğitimi alanında da önemli değişiklikler olduğu görülmektedir. Bu programda, Koro yerine Toplu Ses Eğitimi ve Toplu Konuşma Eğitimi adları kullanılmıştır. Ayrıca bu derslerin, müzik öğretmenliği eğitim sürecinde öngörülen uygulama süresi kısalmıştır. Müzik Toplulukları Yönetimi dersinde de benzer bir ad değişikliği gözlenen bu programda, sözü edilen dersin sekizinci yarıyıl ve haftada iki saat uygulama biçiminde yer aldığı görülmüştür. Bunların dışında Seçmeli Toplu Müzik (koro – çalgı) adıyla, üçüncü ve dördüncü yıl toplam dört yarıyılık bir ders programa alınmıştır.

Bilindiği gibi 1982 yılından sonra müzik öğretmeni yetiştirme eğitimi, bağlı olunan üniversitelerin kendi çerçeve programlarına uygun olarak yürütülmüştür. Bu programlara örnek olarak incelenen Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü 1992 yılı Eğitim / Öğretim Programında Bireysel Söyleme (Şan) dersine, I. Sınıfta haftada iki saat ve II. Sınıfta bir saat olmak üzere toplam dört yarıyıl yer verildiği görülmektedir. Aynı program Koro Dersini I. ve II. Sınıfta, Koro Eğitimi ve Yönetimi dersini de III. ve IV. Sınıfta haftada dört saat olarak öngörmektedir. Ayrıca bu programdan ana dal seçiminin II. Sınıfta başlatıldığı ve üç yıl süreyle haftada iki saat olarak verildiği anlaşılmaktadır. 1996 – 1997 Eğitim – Öğretim Programına bakıldığında Süleyman Demirel Üniversitesi Müzik Bölümünde de adı geçen derslerin aynı biçimde planlandığı görülmektedir.

1997 yılında yürürlüğe giren ve 1998 – 1999 Öğretim Yılında uygulanmaya başlanan son programda ise önceki programlarla önemli farklılıkların olduğu bilinmektedir. Halen uygulamakta olan bu programa göre Bireysel Ses Eğitimi dersi I. Sınıfta haftada iki saat ve iki yarıyıl sınırlanmıştır. Koro Dersi II. Sınıfta Toplu Ses Eğitimi adıyla iki yarıyıl uygulanmakta, III. ve IV. Sınıfta Koro I, II, III. adlarıyla üç yarıyıl verilmektedir. Koro ve Yönetimi adlı ders bu programda IV. Sınıfın ikinci yarıyılında yer almaktadır.

Araştırma ile elde edilen bulgular, farklı dönemlerde uygulanmış olan müzik öğretmenliği eğitimi programlarında ses eğitimine ilişkin önemli değişiklikler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu değişiklikler arasında; 1941, 1944, 1970 programlarının Bireysel Ses Eğitimi tüm öğrenciler için, üç yıl süreyle ve haftada bir saat öngörmüş olması sevindirici, bu programların günümüzde uygulanmıyor olması üzüntü vericidir. Bireysel ses eğitimi amaçlarına uygun bir dersin yer almadığı 1978 –1982 yıllarında uygulanmış olan Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Programına ilişkin değerlendirmesinde Uçan (1982) görüşünü, "....Bireysel müzik (şarkı) söyleme becerisinin tüm öğrencilere kazandırılması yerine, ana dalı şan olarak belirlenen öğrencilere kazandırılması öngörülmüştür " biçiminde belirtmektedir.

Oysa müzik öğretmenin ses eğitimine ilişkin birikimi, onun müziksel ve sosyal iletişimi – etkileşimi bakımından önemli bir dayanaktır. " .....bireysel ses eğitiminde tek başına söylenen her tür şarkının doğru, etkili ve güzel söylenmesi, toplu ses eğitiminde ise, aynı veya değişik ses gruplarından oluşan bireylere tek veya çok sesli koro eserlerini doğru ses üreterek etkili, güzel ve uyumlu bir ses bütünlüğü oluşturarak söylenmesine ilişkin davranışlar kazandırılması hedeflenmelidir" (Töreyin, 2001)

1998 yılında uygulanmaya başlanan programdan önce, üniversitelerin eğitim fakülteleri müzik bölümlerinde birbirinden farklı olarak uygulanan ve araştırma sırasında incelenebilen programlarda bireysel ses eğitiminin iki yıl ve tüm öğrencileri kapsayacak biçimde planlanmış olduğu görülmektedir. Aynı programda yer alan koro derslerinin de dört yıl süreyle verildiği anlaşılmaktadır.

Müzik öğretmenliği eğitim süreci, meslek adaylarının mesleğe ilişkin tüm gereksinimlerine yanıt verecek biçimde planlanmalıdır. Müzik öğretmeni adayı mesleksel eğitimi süresince bir yandan müziğe ilişkin temel bilgi ve davranışları müzik kuramları, çalgı çalışmaları, ses çalışmaları yoluyla kazanırken, bir yandan da müziğin yüksek anlatım gücünü tanınmasını ve bu anlatım gücünün ortaya konulmasında etkin görevler alabilmesini sağlayacak sanatsal etkinlik ortamlarından "sanatsal eğitim uygulamaları" olarak yararlanmaktadır. Bir eğitim alanında akademik eğitim, beklentilere en yüksek verimle ulaşmayı hedeflemelidir. Böyle bir hedefe bilişsel, duyuşsal ve devinişsel tüm öğrenme boyutlarında ulaşılabilmesi gerçeğinden hareketle, müzik öğretmenliği akademik eğitim sürecinin daha etkili yaşanması için sanatsal değeri yüksek seslendirme, konser gibi müziksel uygulamalarla güçlendirilmesi gerekmektedir. Çeşitli sanatsal etkinlikler – *bireysel eşlikli / eşiksiz ses / çalgı çalışmaları, ses / çalgı oluşumları, orkestra v.b.* – gibi, koro dersleri ve ders dışı çalışma ve seslendirmeleri de hedefe ulaşılabilmesinde önemli ortamlardır.

Araştırmada sözlü görüşme yoluyla ulaşılabilen ve müzik öğretmenliği eğitimi alanında bireysel ses eğitimi ve koro eğitimi dersleri veren öğretim üyeleri, koro başarımları gücü düzeyinin, uyguladıkları farklı programlarda değişiklikler gösterdiği yönünde değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Okatan (2004, sözlü görüşme) bu konuda ki görüşlerini; "Koro başarımları gücünün arttırılmasında bireysel ses eğitiminin katkıları büyüktür çünkü koro bir ses müziğidir. Her koro üyesinin sesini, bir orkestra üyesinin çalgısını çalarken göstermesi gereken titizlikle kullanması gerekir. Bunun için de orkestra üyelerinin teknik ve yorum çalışmalarına eş değerli olarak bireysel teknik ve müzikal çalışmayı yapmalıdır" sözleriyle belirterek, "...bunun yanında koro şefinin ses eğitimine ilişkin bilgi ve beceri sahibi olması ve sesin kullanımı konusunda duyarlı ve titiz olması da koro başarısında önemli bir etken olarak düşünülmesi" biçiminde ifade etmektedir.

Ses eğitimine ilişkin temel davranışların yerleşmemesinin doğal olarak, oluşan koro tınısına olumsuz etki edeceğini vurgulayan Çevik (2004, sözlü görüşme), bu durumdaki öğrencilerin koroya isteksiz geldiklerini, böylece koro çalışmalarından eksik yararlandıklarını, oysa koroda sonorite, entonasyon yanında dönem ve besteciye uygunluğun sağlanabilmesinin, temel ve daha ileri ses eğitimini gerektirdiğini ifade ederek bireysel ses eğitiminin en az iki yıl olmasını zorunlu gördüğünü belirtmiştir.

Bu konuda görüşlerine baş vurulan Apaydın (2004, sözlü görüşme)' başka bir kurumsal koro oluşumuna dayandırdığı görüşlerini; " TRT Gençlik Korosu, daha önce hiç müzik eğitimi almamış gençlerden oluşmaktadır. Bu gençlerle dört ay solfej, toplu ses eğitimi içinde bireysel ses eğitimi verildikten sonra ana koroya katılabilmektedirler. Asıl koro içinde yeni üyelerin de kaynaşmasıyla ortaya, yılda belli sayıda kayıt yapabilmeyi başaran bir koro çıkabilmekte. Bun müzik öğretmenliği eğitiminde de uygulanabilir. Bireysel ses eğitimini, dört saat olarak ve aralarında gruplar oluşturarak, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde yoğun bir solfej uygulanarak TRT Gençlik Korosunun hazırlık korosu benzeri bir uygulama gerçekleştirilebilir. II. III. ve IV. Sınıf Toplu Ses Eğitimi ve Koro dersleri haftalık programda aynı saate konarak, aynı eğitimi almalarına çalışılabilir". Program tasarısının yanında öğretmenin programı uygulayışının da yanlış olduğunu belirten Apaydın, tasarının öngörülen biçimiyle uygulanması durumunda başarılı bir koro oluşturulamayacağını, bunu kendisinin başaramayacağını vurgulamıştır.

Müzik öğretmenliği eğitiminde ana dal şan alanların sayısını az, bireysel ses eğitiminin bir yılla sınırlandırılmış olmasını olumsuz bulan Davran (2004, sözlü görüşme), opera – şan dışından olan öğrencilerin durumu nedeniyle konservatuar korolarında da benzer sorunlar bulunduğunu, koro hocasının ses eğitmeni olmasının sorunun çözümünde belli ölçüde etkili olabileceğini düşündüğünü belirtmiştir.

Töreyn' de (2004, sözlü görüşme) bu konuda, koro başarısı için bireysel ses eğitime ilişkin temel davranışların yerleşmiş olması zorunluluğundan hareketle, programda bireysel ses eğitiminin II. yıla da devam etmesinin sağlanmasının bir çözüm getirebileceğini düşündüğünü söylemektedir. Toplu ses eğitiminin I. yıla alınarak, bireysel ve toplu ses eğitiminin birbirini

destekleyici biçimde planlanmasının da korodan beklenen olumlu davranışların yerleşmesini sağlamada etkili olabileceğini ifade etmektedir.

Müzik öğretmenliği eğitimi sürecinde öğretmen adayları müzik sanatını yaşamlarına geçirerek, onun sanatsal niteliklerini özümseyerek yetişmelidirler. Bir alana özgü davranışların bilişsel, devinişsel ve duyuşsal davranış boyutlarında ve en yüksek düzeyde öğrenilmesi, gereksinim duyulan her eğitim düzeyine kolayca aktarılabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu görüşe uygun olarak yetişen bir müzik öğretmenin müziğe ilişkin davranışları öğrencileri ile müziği uygulayarak, seslendirme – yorumlama ortamlarında kazandırabileceği açıktır.

Koro çalışmaları, müzik öğretmenliği eğitimi sürecinde bunu sağlayabilecek en etkili yollardan biridir. "Bir bütünün parçası, çarkın bir dişlisi, topluluğun sorumlu bir bireyi olmak kişinin, kendi değerinin bilincinde olmasını sağlar; kendine değer vermeyi öğretir. Koro bu yönüyle de eşsiz bir eğitim ortamıdır.....Hele koro eseri müziği ve sözü ile söyleyenleri aşarak, dinleyenleri de benliklerinin derinliklerinde yakalamış, kavramışsa; koroda söylemenin hazzı hiçbir şeyle karşılaştırılmayacak kadar büyük olur" Okyay, 2001).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Müzik sanatını tanıma ve uygulamada etkili bir araç olması nedeniyle müzik öğretmenliği eğitiminde önemli bir yeri olan koro çalışmalarında koro üyelerinin bireysel ses eğitimi düzeyi, ortaya konulacak koro başarımları üzerinde etkili olmaktadır. Bu etkinin olumlu yönde olması, bireysel ses eğitimine ilişkin temel ve ileri teknik ve müziksel davranışların kazanılmış olmasını gerektirmektedir. Oysa müzik öğretmenliği eğitimi sürecinde belli dönemlerde uygulanmış olan eğitim programları, bu etkinin olumsuz yönde daha da belirginleşmesine yol açmıştır. Özellikle halen uygulanmakta olan eğitim programına göre, öğrenciler bireysel ses eğitimi dersini bir yıl gibi yetersiz bir sürede aldıktan sonra toplu ses eğitimi ve koro dersi başlamakta, bu durumda koro dersleri, koro üyelerindeki ses eğitimine ilişkin eksiklikleri gidermeye dönük uygulamalarla geçmektedir. Dolayısıyla koro tınısının oluşması için ortak bir teknik ve müziksel anlayışı yerleştirmeye dönük planlanması ve uygulanması gereken koro çalışmalarında, beklenen başarımları gücüne ulaşılması güçleşmektedir.

Mesleksel eğitim sürecinde, sesin sanatsal ve artistik tekniklerle geliştirilmesinin ve koroda bu teknik ve müziksel davranışların yerleşmesinin, müzik öğretmenliği mesleği açısından önemi konusunda farklı görüşler ileri sürülebilmektedir. Müzik öğretmenliği eğitiminde ses eğitimi örneğin opera sanatçılığının gerektirdiği ses eğitiminden farklı mı olmalıdır, ya da müzik öğretmeni sesini bir opera solisti gibi mi kullanmalıdır soruları sık sık gündeme gelebilmektedir. Oysa ses eğitimi de diğer "müziği öğrenme ve uygulama" yolları gibi belli teknikleri gerektirmektedir. Dolayısıyla örneğin bir çalgının "eksik teknik kazanımla" öğrenilebileceğinden söz edilemeyeceği gibi, ses eğitiminde de bu tekniklerin, kimi mesleksel eğitim süreçlerinde en alt, kiminde ileri düzeyde gerekli olduğu kabul edilemez bir görüştür. Başka bir deyişle; seslendirilecek (çalınacak, söylenecek, eşliklenecek, v.b.) bir müzik yapının türü ve / veya düzeyi, o alanın gerektirdiği teknik ve müziksel davranışların kazanılma düzeyinde belirleyici değildir.

Mesleksel ve akademik eğitimin öncelikle, o alanın gerektirdiği bilişsel, duyuşsal, devinişsel boyutlarda ve yaratıcılığı ortaya çıkarmaya dönük olarak, en yüksek düzeyde kazandırılmasını amaçladığı unutulmamalıdır. Bir meslek sahibi, mesleksel gereksinimlerine, en yeni ve en yüksek düzeyde bilgiyle ulaşabilir. Akademik eğitim süreci, bilgi ve uygulamalar bakımından belirlenmiş teknik ve kuramlarla yetinmemelidir. Ses eğitimi alanı bakımından da böyle düşünülmesi doğru olacaktır.

Araştırma sırasında görüşleri alınabilen ses eğitimi uzmanları, müzik öğretmenliği sürecinde bireysel ses eğitimi derslerinin, koro başarımları üzerinde büyük ölçüde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Musiki Muallim Mektebi' nden günümüze yürürlüğe girmiş müzik öğretmenliği eğitim / öğretim programları arasında bireysel ses eğitimi dersinin, özellikle üç yıl süreyle ve tüm öğrencileri kapsayacak şekilde 1941, 1944, 1970 dönemlerinde yer aldığı ve yoğun biçimde uygulanmış olabileceği ortaya çıkmıştır. Bu durumun o dönemde koro çalışmalarını olumlu yönde etkilemiş olduğu düşünülmektedir.

Halen uygulanmakta olan program ise, bireysel ses eğitimini bir yılla sınırlandırmakta, ikinci yıl, bunun devamı olarak toplu ses eğitimini öngörmektedir. Ancak bu program şeklen uygulanmakta, koro başarımları gücünün azalmasına neden olan bireysel ses eğitimi eksikliği, ders

dışı koro çalışmaları yoluyla giderilmeye çalışılmaktadır. Çözümüne dönük bu çalışmalar çoğunlukla işlevsel olmaktan uzaklaşmaktadır. Öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımlarının sağlanmasında karşılaşılan güçlükler bilinmektedir. Oysa iyi hazırlanmış bir eğitim programı taslağı, uygulamada beklentilerin gerçekleşmesini sağlayabilecek bir yapıya sahip olmalıdır.

Bireysel ses eğitiminin programda yeterli süre ile yer almadığı yaygın bir görüştür. Bu durum, koro üyelerinin ses eğitimine ilişkin temel davranışları yeterince kazanamamasına yol açmaktadır. Bu nedenle çalışmalar, koro üyeleri bakımından anlaşılabilir ve çeşitli güçlükler çıkartmak için yürütülen bir zorunlu çalışma ortamı olarak algılanabilmekte, koro öğretim elemanı bakımından da toplu ses eğitimi ortamında bireysel ses eğitimi vermeye çalışmak nedeniyle amacından uzaklaşmakta, koronun başarım gücü azalmaktadır. Koro üyelerinin bireysel ses eğitimine ilişkin davranışları kazanmış olmaları teknik ve müziksel anlayış birliğinin oluşmasını, dolayısıyla alıştırma ve yapıtın hazırlanma çalışmalarında daha kısa sürede, daha başarılı sonuca ulaşılabilmesini sağlayacaktır.

Bu konuda çözüme dönük öneriler arasında özellikle uygulanmakta olan eğitim programına dönük bir iyileştirmenin gerektiği yönündedir. Uygulanmakta olan programda I. Yıl öngörülen bireysel ses eğitiminin ikinci yılda da devam etmesinin ya da, I. Yıl bireysel ses eğitiminin yanında toplu ses eğitiminin de programa alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Böylelikle ses eğitime ilişkin davranışların birbirini destekleyebilen iki derste kazandırılabilirliği açıktır. I. Sınıfta alınan bireysel ses eğitiminin haftada iki saat yerine bir saat olarak iki yıl sürmesi de programdan ses eğitimi bakımından daha verimli yararlanılabilmesi bakımından kolay uygulanabilir bir başka çözüm yolu olabilir.

Ancak bu konuda en etkili çözümün, sorunu süreçte çözmek olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda eğitim programlarının “değişime ve gelişime açık” dinamik yapılara kavuşturulmasının, programdan kaynaklanabilecek sorunları en aza indirmede öncelikli bir zorunluluk olduğu düşünülmektedir. Özellikle toplumun kültürel değişim ve gelişiminde önemli payı olan ve bu görevi büyük ölçüde, ortaya koyduğu sanatsal etkinlikleri toplumla paylaşarak yerine getiren / getirmesi gereken müzik öğretmenlerinin eğitim programları özenle hazırlanmalı ve uygulandığında da aynı özen gösterilmelidir.

“ Topluma önderlik etme yeterliğinde”, saygın müzik öğretmenleri yetiştirme hedefine yönelmiş siz değerli hocalarımı ve tüm katılımcıları sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

KAYNAKLAR

1. Brown,O.L., 2000, *Comparative Training of Voice Teachers and Therapists*, Journal of Singing, Vol. 56, No.3, s:5 – 11.
2. Çevik, S., 1997, *Koro Eğitimi Ve Yönetim Teknikleri*, Doruk Yayıncılık, s: 80, Ankara.
3. Hançerlioğlu, O., 1992, *Türk Dili Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, Evrim Matbaacılık, s: 69, İstanbul.
4. Köse, H. S., 2001, *Müzik Öğretmenliği ABD I. Sınıf Öğrencilerinin Ses Özelliklerine Ait Sorunların Öğrenci Kaynakları Düzleminde İncelenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi ABD, s: 14, Ankara.
5. MEB, 1996, *Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s: 2290, Ankara.
6. Okyay, E., 2001, *Ezginin Serüveni Ve Koro Kültürü Hakkında*, I. Ulusal Koro Eğitimi Ve Yönetimi Sempozyumu, Sevda – Cenap And Müzik Vakfı, s: 65, Ankara.
7. Ozankaya, Ö., 1984, *Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*, Savaş Yayınları, s: 17, Ankara.
8. Taşer, S., 1978, *Konuşm Eğitimi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s: 58, Ankara.
9. Töreyn, A. M., 1998, *Türkiye Türkçesi Dil Bilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç İlke ve Teknikleri Açısından İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi ABD (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s:65 – 80, Ankara.
10. Töreyn, A. M., 2001, *Müzik Eğitimi Anabilim Dallarının Ses Eğitimi Alan Derslerinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Müzik Öğretmenliğine Etkileri*, I. Ulusal Koro Eğitimi Ve Yönetimi Sempozyumu, Sevda – Cenap And Müzik Vakfı, s: 122, Ankara.
11. Uçan, A., 1982, *Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Birinci Yıl Programının Değerlendirilmesi*, Çağrı Matbaası, s: 6, 53 ve Ekler, Ankara.